

Een deel vlees en een deel vis

René Appel, in: *NRC Handelsblad*, 11februari 1983

De kroongetuige is vaak spannend; de plot is weliswaar niet volledig bestand tegen logische analyse, maar bevat wel zoveel verrassende vondsten, dat de lezer zichzelf de klassieke detectivevraag gaat stellen: hoe zit het in elkaar? De leidende thema's jaloezie en kinderloosheid worden goed uitgewerkt en met elkaar verweven. De perspectiefverschuiving is overtuigend en functioneel: het eerste deel wordt vanuit Thomas verteld, en via een briefwisseling tussen Thomas en Leonie wordt zij de ik-verteller. Wat Thomas weet over de nacht van de moord, blijft zo voor de lezer verborgen, waardoor de spanningscurve flink kan blijven stijgen. Toch overtuigt het boek niet helemaal. Dat wordt bepaald niet alleen veroorzaakt door de knarsende stijl waarin bepaalde stukken zijn geschreven ("Tegenover me zag ik dadelijk een gestalte oprijzen. Die daarginds, was ik dat wat zo heette?"). De roman en de thriller in het boek botsen te vaak op elkaar. Ze hebben verschillende belangen, en wat misschien erger is: verschillende uitgangspunten. Het probleem is dat 't Hart het klassieke detectiveverhaal als voorbeeld heeft genomen, inclusief een mysterieus verdwenen lijk, de overheersende whodunnit-vraag en een explicatie aan het eind. Het verhaal mist de psychologische ontwikkelingen die de thrillers van Highsmith interessant maken, en die ook voor aansluiting bij de literaire roman *De kroongetuige* hadden kunnen zorgen.

Het is nu net of de vlakke criminele intrige verhindert dat het literaire aspect goed uit de verf komt. Een extra nadeel is dat 't Hart als schrijver niet zozeer iets te vertellen heeft, als wel ergens mee wil afrekenen: zijn jeugd, het geloof, vrouwen, enz. Hij beweert en betoogt iets, bijvoorbeeld over kinderloosheid, en durft nooit impliciet te blijven. Het gevolg is dat de spanning van de thriller nergens voelbaar is in de roman.

't Hart vecht ook weer zijn zoveelste ruzietje uit met de vrouwenbeweging. In 1979 zei hij zal tegen Bibeb dat hij dolgraag naar het vrouwencafé in Leiden wilde. "Dat moet wel erg leuk zijn. Ik wil weten hoe het er daar toe gaat, wat ze tegen elkaar zeggen." Recentelijk heeft hij nog beweerd dat hij zich een spionagetocht in het Leidse Vrouwenhuis heeft veroorloofd, en de bevindingen zouden te lezen zijn in *De kroongetuige*. Ik kan echter nauwelijks geloven dat het verhaal waar is, want hij produceert alleen de meest banale, karikaturale clichés, en een bioloog als 't Hart moet toch beter kunnen observeren? Zo wordt in het vrouwenhuis gediscussieerd over het feit dat er twee politiemannen binnen zijn gekomen.

"Ja, het was alleen maar bedoeld om ons te provoceren."

"Wij vrouwen zijn altijd het slachtoffer."

"Ja, expres twee mannen op ons afsturen."

"Zullen we een protestbetoging organiseren voor het politiebureau?"

"Nee, laten we een boze brief schrijven aan de gemeenteraad."

"Wat heeft dat voor zin? We moeten de landelijke pers inschakelen."

En dan probeer ik me verder maar niet te storen aan de stuitende onnatuurlijkheid van deze pseudo-spreektaal.

De kroongetuige bevat nog een afrekening, namelijk met een aantal redacteuren van *NRC Handelsblad*. Al eerder had 't Hart aangekondigd dat allerlei mensen aan wie hij een hekel had, in het boek voor zouden komen. De politie-inspecteur Jozef Lambert, soms kwaadaardig, soms innemend, zou gemodelleerd zijn naar K. L. Poll. In zijn domme, serviele, met "propperig krulhaar" getooide hulp Krijn Meuldijk schijnt Reinjan Mulder zich te mogen herkennen. De hoofdcommissaris die gebaseerd zou zijn op hoofdredacteur Spoor, is vrijwel volledig uit het boek verdwenen. Wie saillante informatie verwacht, moet ik teleurstellen, of de in het eerste deel voortdurend begeesterd heen en weer zwaaiende stropdas van Lambert moet als opzienarend worden beschouwd.

Misschien dat het thriller- en het romandeel van *De kroongetuige* beide voor 75% gelukt zijn. Dat betekent echter nog niet dat het een geslaagd boek is, want helaas geldt hier hetzelfde

als bij de kansrekening: de percentages mogen niet worden opgeteld, maar moeten met elkaar worden vermenigvuldigd, wat neerkomt op ruim 50%. Verder heeft 't Hart nog eens overtuigend aangetoond hoeveel een misdaadroman verschilt van een literaire roman. Maar wat misschien belangrijker is: de Nederlandse literatuur is een boek rijker dat tenminste niet saai is.